
Nova Ruta de la Seda

Autor:

Data de publicació: 23-09-2019

La Xina avança a pas ferm. Mentre Europa viu una creixent inestabilitat política i sutura les ferides de la crisi econòmica, la Xina es consolida com a poder global emergent. Els líders del país asiàtic saben que aquest pot ser el seu segle si aconsegueixen fer front als importants reptes als que s'enfronta la seva societat tan dins com fora de les seves fronteres.

Barbro Hus

La nova ruta de la seda, el gran projecte de la Xina per governar el món
Oriol Nierga|Setembre 12, 2018|BARCELONA

La Xina avança a pas ferm. Mentre Europa viu una creixent inestabilitat política i sutura les ferides de la crisi econòmica, la Xina es consolida com a poder global emergent. Els líders del país asiàtic saben que aquest pot ser el seu segle si aconsegueixen fer front als importants reptes als que s'enfronta la seva societat tan dins com fora de les seves fronteres.

Les reformes impulsades per Deng Xiaoping després de la mort de Mao Zedong el 1976 han convertit una Xina autàrquica, eminentment rural i empobrida en una gran fàbrica que satisfà les societats de consum d'arreu i que ha millorat les condicions de vida de milions dels seus ciutadans. Més de 800 milions de xinesos han deixat de viure per sota del llindar de l'extrema pobresa i molts ja formen part d'una classe mitjana, que creix any rere any: si el 2002 aquest segment representava el 4% de la població, una dècada més tard ascendia al 31%, uns 420 milions de persones.

Tot i això, l'estructura d'aquesta gran fàbrica presenta amb el pas del temps porositats que fan perillar la seva estabilitat. El creixement de l'exitós model xinès, que mostra signes d'estancament, no ha repercutit ni en tots els ciutadans ni en tots els seus territoris per igual. Una bossa de 70 milions de ciutadans, superior a la població del Regne Unit o França, segueix vivint en la més absoluta precarietat, i la desigualtat territorial entre províncies costaneres i les empobrides de les zones interiors i occidentals es continua agreujant.

El 2013, a Kazakhstan, el president Xi Jinping va mencionar per primera vegada una iniciativa pròpiament xinesa però amb implicacions globals: la Nova Ruta de la Seda (NRS). Inspirada en les rutes comercials que van permetre a l'antiguitat l'intercanvi de béns i coneixement, Beijing somia construir una gran xarxa d'infraestructures a més de setanta països amb l'objectiu final d'arribar al mercat europeu i integrar econòmicament els territoris implicats. Aquest projecte vol, per una banda, ser l'antídote a les ferides d'un creixement sovint descontrolat amb una enorme factura social i ecològica i, per l'altra, establir les bases d'una potència emergent que mira a l'exterior i que aspira a ser una potència global.

La nova ruta de la seda | Oriol Nierga

Amb aquesta iniciativa, els líders xinesos pretenen desenvolupar sis corredors econòmics terrestres i un de marítim que interconnectin la Xina amb altres països d'Euràsia i d'Àfrica. Pequín ofereix en el marc d'aquest projecte el

finançament i la construcció de grans infraestructures. Fins ara, ja ha participat en la planificació, finançament i construcció de diverses infraestructures vinculades a la NRS, com carreteres, ferrocarrils, línies d'alta velocitat, gasoductes, parcs industrials i ports. Entre d'altres, la Xina ha construït a l'Àfrica oriental la línia ferroviària entre Djibouti i Etiòpia, i està teixint una xarxa de trens entre Kènia, Tanzània, Uganda, Ruanda i Burundi. A l'Àsia, ha construït gasoductes des de Sibèria i l'Àsia central. A Europa, el capital xinès ha portat l'alta velocitat entre Budapest i Belgrad, i ha adquirit la gestió del port grec del Pireu.

Les xifres d'aquest projecte són faraòniques: si el Pla Marshall americà va aportar a l'Europa de la postguerra 130.000 milions de dòlars actuals, la Xina en destinarà més d'un bilió per a més de 900 projectes en més de setanta països. A més, el país asiàtic s'ha dotat d'institucions pròpies que participaran en el seu desenvolupament, com el Fons de la Ruta de la Seda o el Banc Asiàtic d'Inversions en Infraestructures (AIIB, per les seves sigles en anglès), entitat liderada per Beijing i que té a hores d'ara 87 membres.

LA GRAN OBRA DE XI

La NRS porta el segell personal del president Xi Jinping, el líder xinès amb més poder des de Mao. I es que recentment s'ha alliberat de la limitació de dos mandats que proclamava la Carta Magna. Xi és el primer líder des del fundador de la República Popular que concentra en la seva persona la tríada de càrrecs sobre la qual es sustenta el sistema polític d'aquest país: president de la República Popular, secretari general del Partit Comunista i cap de la Comissió Militar. Precisament, va ser en el període de Deng Xiaoping quan es van introduir mesures com la limitació de mandats per prevenir en el futur un altre hiperlideratge com el de Mao.

El pensament de Xi Jinping, que ja s'estudia a les facultats del país, s'ha introduït a la Constitució, un honor fins ara reservat només al líder de la revolució comunista xinesa. La Carta Magna reconeix el "pensament de Xi Jinping sobre el socialisme amb característiques xineses" com un dels principis que han d'orientar la nació asiàtica. Les tesis del president tenen com a eix central la "gran renaixença" de la Xina, que vol ressituar el país en el lloc hegemònic que creu que històricament li correspon i recuperar l'esplendor anterior al "segle de la humiliació" (1840-1949), sofert des de guerres de l'opi del segle XIX fins la invasió japonesa durant la Segona Guerra Mundial.

Els vaixells de la Companyia Britànica de les Índies Orientals destrueixen l'armada xinesa a les Guerres de l'Opi | Edward Duncan

Per fer-ho, la NRS és el pal de paller que permetrà la Xina enfortir-se internament per escalar a la cúspide de les potències globals. En aquest sentit, la professora d'Estudis de l'Àsia Oriental de la Universitat Autònoma de Barcelona Chiao-in Chen assenyala que el nom d'aquest projecte "demostra la recerca d'una era gloriosa de la història xinesa", d'antecedents d'un passat esplendorós que alimenta un nacionalisme creixent.

Des que va ser elegit president de la República Popular el 2012, Xi ha hagut de fer front a la moderació del creixement econòmic que ha experimentat la Xina en la darrera dècada. Durant anys, el país s'ha expandit cada any en xifres de dos dígits; ara ho fa per sota del set per cent. Aquest fenomen es coneix amb el nom de 'Nova Normalitat', al qual va fer referència Xi per primer cop el maig del 2014. Garantir aquest creixement és la prioritat del Partit Comunista, ja que l'estancament podria posar en risc l'estabilitat social del país, la gran obsessió dels seus líders.

La NRS té un seguit d'objectius bàsics per enfortir l'economia xinesa. En primer lloc, la Xina necessita obrir les portes dels seus productes a nous mercats i abaratir el cost dels intercanvis comercials. El país té actualment un greu problema d'excés de capacitat: la crisi econòmica d'Occident s'ha traduït en una caiguda de les exportacions. La millora de les infraestructures i la integració econòmica dels països de la Ruta de la Seda reduirà significativament els costos de les transaccions. A més, la construcció de grans obres garantirà la demanda a sectors clau de l'economia xinesa afectats per l'excés de capacitat productiva com l'acer o el ciment.

En segon lloc, la NRS també reduirà el cost d'importació de matèries primeres i d'energia. El creixement ininterromput de l'economia xinesa significa que cada any requereix de més recursos per funcionar. Garantir-ne el subministrament a un baix cost és prioritari pels líders xinesos. Per aquest motiu, la Xina ha planificat la construcció de gasoductes i oleoductes des de Rússia, Àsia central i Myanmar. Per exemple, el gasoducte Power of Siberia, la construcció del qual ja està pràcticament acabada, subministrarà cada any i durant tres dècades a l'economia xinesa 38.000 milions de metres cúbics de gas natural rus.

En darrer lloc, aquest projecte vol corregir les accentuades diferències territorials del país en quant a desenvolupament econòmic. La reforma impulsada per Deng Xiaoping els anys vuitanta va prioritzar el creixement de les zones costaneres, establint-hi les anomenades Regions Econòmiques Especials (REE), unes àrees amb condicions favorables pels inversors estrangers. Això s'ha traduït en un fort contrast entre la puixança de ciutats com Shanghai i

Shenzhen, i el feble desenvolupament de les zones interiors i occidentals del país asiàtic, d'on han emigrat durant dècades milions de treballadors. Precisament, la NRS vol articular corredors econòmics que cohesionin el país i estenguin el dinamisme litoral cap a l'oest de la Xina, convertint ciutats com Chengdu, Kunming i Ürümqi en centres de connexió econòmics que relacionin el país amb els eixos comercials de l'Àsia central i del sud-est asiàtic.

Tren a Zhengzhou | DPA

D'altra banda, el desenvolupament de la NRS respon a les necessitats geoestratègiques de la Xina com a potència global. La creació de corredors econòmics dona l'oportunitat al país asiàtic de fer front a problemes endèmics de la geopolítica xinesa. Actualment, la major part dels comerç entre la Xina i la Unió Europea, el seu principal soci comercial, transita per punts calents com el Mar de la Xina Meridional o l'estret de Malacca. De fet, segons el diari South China Morning Post, fins el 80% de les importacions de cru arriben a la Xina passant pels 25 quilòmetres que separen la península de Malacca de l'illa indonèsia de Sumatra. En cas de conflicte bèl·lic, el bloqueig d'algun d'aquests punts tindria unes conseqüències catastròfiques per la seva economia.

En aquest sentit, els corredors terrestres volen reduir la dependència de la Xina de les rutes comercials actuals. Tal com mostra el mapa inferior, el Pont Terrestre Eurasiàtic i el Corredor Econòmic Xina-Àsia Central-Àsia Occidental faciliten el comerç amb l'Europa occidental. En el cas del Corredor Econòmic Xina-Pakistan (CPEC, per les seves sigles en anglès), connectarà l'oest de la Xina amb el mar d'Àràbia, i permetrà reduir sensiblement el trajecte entre la Xina i el golf pèrsic, d'on prové gairebé la meitat del cru que consumeix.

UN REpte PER L'ORDRE ESTABLERT?

A Occident, alguns han vist aquest projecte amb recel, com una eina de la Xina per establir relacions neocolonials amb països en vies de desenvolupament, dels quals en pot extreure matèries primeres i exportar-hi béns acabats. En primer lloc, a més de la manca de transparència, s'ha criticat que el finançament de les infraestructures, que es fa en forma de préstecs amb interessos, pot comprometre l'estabilitat financera dels països receptors. Sri Lanka, per exemple, davant la impossibilitat de tornar el préstec al país asiàtic pel finançament d'un port marítim, s'ha vist forçada a concedir la gestió 99 anys a una empresa xinesa per eixugar el deute.

També s'ha entès la NRS com una proposta amb un marc institucional propi que rivalitza amb l'ordre establert pels Estats Units després de la Segona Guerra Mundial i que té el Fons Monetari Internacional (FMI) i el Banc Mundial com a braços executors. Tanmateix, experts com el doctor en Història Econòmica de la Xina de la Universitat Pompeu Fabra, Carles Brasó, assenyalen que la NRS no trenca amb l'"status quo" actual. Com a gran exportador mundial de gairebé tot, el país és un ferm defensor de la globalització i del lliure comerç, i argumenta que la seva intenció no és substituir l'actual model, sinó contribuir-hi. En canvi, el professor de la Renmin University –Universitat del Poble Xinès– i expert en la NRS, Wang Yiwei, reconeix que “a mesura que augmenta la rivalitat amb Occident, les relacions amb els països de la Ruta de la Seda es fa més estreta”.

Wang Yiwei recorda que la globalització actual és eminentment marítima, ja que “el 90% del comerç mundial es fa per mar”. Per això, la NRS és clau per a països sense accés marítim i amb escasses infraestructures, com és el cas de les repúbliques de l'Àsia central. Chiao-in Chen explica que, precisament, la NRS es veu com a una oportunitat única de creixement per part de països a la perifèria de les cadenes de valor global. “La Xina es presenta, i es justifica, com el líder d'un projecte que té com a objectiu donar protagonisme a aquells països que no es van beneficiar de la globalització”, indica. De fet, en la darrera cimera del Fòrum per a la Cooperació entre Xina i Àfrica (FOCAC), celebrat a Beijing a principis de setembre, Xi va assegurar que “amb les mans obertes, donem la benvinguda als països africans a bord del tren exprés del desenvolupament xinès”. El mandatari va anunciar que l'Estat destinarà 60.000 milions en finançament per al continent africà i que condonarà el deute dels països més pobres en forma de finançament sense interessos. Aquesta xifra s'afegeix als altres 60.000 milions promesos en la cimera anterior.

El districte financer de Pequín | Stef Hoffer

La Xina ha dedicat molts d'esforços per convèncer a l'opinió internacional de que el seu creixement és pacífic i que no suposa un perill per l'ordre establert. Chiao-in Chen explica que els dirigents xinesos tracten minuciosament la narrativa per tal de disminuir la imatge negativa “derivada del context de la Guerra Freda quan era pejorativament qualificada com a ‘monstre roig’ o d’imperi agressiu”.

En teoria, el projecte obre les portes a qualsevol país que vulgui col·laborar-hi, fins i tot al continent americà; a la pràctica, hi ha dos grans absents: els Estats Units i el Japó. En aquest context la Unió Europea és un soci clau per Beijing. I no només pels seus 500 milions de consumidors. Segons Broggi, el país veu en Europa “un mercat madur, que ha sabut tecnificar-se respectant el medi ambient”. Per la seva banda, Brussel·les, davant l'aïllacionisme i hostilitat

creixents a la Casa Blanca, veu oportunitats de col·laborar amb l'Estat asiàtic en temes de comerç, inversió i medi ambient. De fet, els països europeus han enfortit els darrers anys les relacions amb aquest: les principals potències europees formen part de l'AIIB i setze països de l'Europa de l'est participen en una cimera anual de cooperació amb la Xina.

Tanmateix, està clar que la NRS és el gran projecte que determinarà fins a quin punt la Xina està preparada per assumir el paper de potència global. Caldrà veure si és capaç de mantenir el compromís amb un creixement pacífic o si a mesura que augmentin els seus interessos estratègics a l'exterior assumeix comportaments que fins ara hem associat a les potències occidentals.